

Sinopes Diogēns

VĒSTULES

Sinopes iedzīvotājiem

Jūs esat lēmuši mani izraidīt, bet es jūs – palikt mājās¹. Jūs dzīvosiet Sinopē, bet es – Atēnās, jūs – kopā ar tirgotājiem, bet es – ar Hellādas atbrīvotājiem no persiešiem, jums būs darīšanas ar heniohiem un ahejiešiem², visu grieķu ienīsto tautu, bet man – ar delfiešiem un heleijiešiem, ar kuriem arī dievi sarunājas. Ak, ja šo lēmumu jūs nebūtu pieņēmuši tikai tagad, bet vēl agrāk, kad dzīvs bija mans tēvs Hikēts! Taču tagad es bīstos tikai no vienas lietas, – lai manas dzimtenes dēļ nesāktu apšaubīt manu peticīgumu. Jūsu spriedums par manu izraidīšanu liecina man par labu, jo tas, kā es domāju, liks man noticēt vairāk nekā jebkas cits. Cik gan daudzkārt labāk no jums ir izdzirdēt lamas, nevis uzslavas! Baidos tikai, ka manas dzimtenes ļaunā slava man var kaitēt, bet par pārējo es neraizējos. Labāk ir dzīvot, kur pagadās, nekā ar ļaudīm, kas ar mani tā izrīkojušies.

Antistēnam

Es gāju no Pirejas uz pilsētu, kad man ceļā pagādījās kaut kādi uzpūtīgi niekkalbji, kuri atgriezās no dzīrēm. Kad es atrados viņiem līdzās, tad kāds sacīja: "Ejam nost no tā suņa!" Dzirdot šos vārdus, es atzīmēju: „Nebīstieties! Šis suns bites neēd³.” Pēc manis izteiktajiem vārdiem viņi pārtrauca ālēties, norāva un aizmeta vaiņagus, kas viņiem bija aplikti ap kaklu un rotāja galvas, sakārtoja apmetņus un nu, jau klusējot, pavadīja mani līdz pilsētai, ieklausīdamies manās sarunās pašam ar sevi.

Hipparhijai

Sieviete, es esmu sajūsmināts par tavu kaislību pret filozofiju un par to, ka tu esi pievienojusies mūsu skolai, kuras skarbums ir atbiedējis pat daudzus vīrus. Tad pacenties padarīt tā, lai arī beigas ir tikpat cienīgas kā sākums. Esmu pārliecināts, ka tā arī notiks, ja tu neatpaliksi no sava dzīvesbiedra Kratēta un mums, filozofijas skolotājiem, rakstīsi biežāk. Jo arī vēstules var dot daudz labuma – ne mazāk par personīgām sarunām.

Antipatram⁴

Nerāj mani par to, ka es nepieņemu tavu uzaicinājumu un nedevo uz Maķedoniju, ka sālīm Atēnās es devu priekšroku, nevis tevis rīkotajām dzīrēm. Es nepavisam to nedarīju aiz augstprātības vai vēlmes iegūt slavu, aiz kā tā būtu rīkojušies citi, tā gribēdami rādīt sava gara varenību, kad iedrošinās runāt pretī valdniekiem. Nē, ir lieta tāda, ka Atēnu sāls man dārgāka par Maķedonijas dzīrēm. Es atteicos, lai saglabātu savu īpašumu un nepavisam ne dēļ lepnības.

Piedod man lūdzams! Ja es būtu auns, tu man piedotu, ja es tev nepaklausītu – valdniekam un aunam ir dažāda barība. Tamdēļ, mans mīlais, atļauj katram dzīvot tā, kā viņš to vēlas. Lūk, tas patiesi ir valdnieka cienīgi.

Perdikkam⁵

Kad jau tu esi uzsācis karu ar cilvēciskajiem maldiem, kuri, kā es domāju, ir ļoti nopietni ienaidnieki un atnes tev vairāk ļaunuma nekā frāķieši un peoni⁶, tad gatavojoties sev pakļaut cilvēciskās vājības, sūti pēc manis. Lūk, es gan protu cīnīties ar tām – gan kā kareivis, gan kā pulkvedis. Ja nu tevi joprojām māc ikdienišķās raizes, bet par šo cīņu tu vēl pat nedomā, tad ļauj man palikt Atēnās un aicini pie sevis labāk Aleksandra cīnītājus, ar kuriem viņš pakļāva illirijiešus un skitus.

Kratētam

Kad tu devies uz Tēbām, es pametu Pireju. Bija ap pusdienlaiku, un mani sāka mocīt stipras slāpes. Tad es steidzos pie Panopija avota. Kamēr es meklēju kulē krūzi, pieskrēja kāds laukstrādnieks, no netālu uz lauka strādājošajiem, viņš, sakļāvis rokas kausiņā, sāka smelt un dzert riekšavām ūdeni no strauta. Man tas izlikās prātīgāk, nekā dzert ūdeni no krūzes, un es bez bažām sekoju šī lieliskā skolotāja⁷ paraugam.

Un tā nu es izmetu savu krūzi un, sameklējis ļaudis, kas devās uz Tēbām, nosūtīju tev vēstuli par šo viedo izgudrojumu, vēlēdamies dalīties ar tevi it visā, kas kalpo labajam. Lūk, arī tu dodies vienmēr uz tirgu, kur allaž savu laiku pavada milzums ļaužu, un tad mums radīsies iespēja uzzināt no citiem vēl daudz kā noderīga. Cik varena ir daba, kurai mēs, kalpojot ļaužu glābšanai, atkal no jauna atgriežam tās nozīmīgumu, kaut ļaudis, sekojot savai maldīgajai pārliecībai, to stumj laukā no savas dzīves.

Hikētam⁸

Nebēdājies, tēvs, par to, ka mani dēvē par suni un, ka es nēsāju uz saviem pleciem dubulto apmetni un kuli, bet rokās man ir spieķis. Nav vērts par to skumt, drīzāk ir jāpriecājas, ka tavš dēls apmierinās ar mazumiņu un ir brīvs no maldiem, kam kalpo visi – gan hellēņi, gan barbari. Jo vārds vienmēr, izņemot tad, kad ir saaudzis ar pašu lietu, ir, savā ziņā, simbols, kaut kam vispārzināmam. Mani dēvē par debesu suni⁹, bet ne par zemes, jo, nedzīvojot pēc ļaužu maldīgajiem priekšrakstiem, bet saskaņā ar dabu, es līdžinos tai. Bez tam, uz saviem pleciem es uzveļu laba darīšanas nastu, bet ne uz cita pleciem.

Bet šādu apģērbu, kā es, pēc Homēra liecībām, nēsājis arī Odisejs, viedākais no hellēņiem, kad pēc Atēnas rīkojuma atgriezās mājās no Ilionas. Šis apģērbs ir tik brīnišķīgs, ka jāatzīst: to izgudrojuši nevis cilvēki, bet gan dievi.

*Pleci ir ietīti autā – skrandās, kas plosītas, vecas
Kankaros netīros, melnos no smārda un dūmiem,
Virspus pār apģērbu nokaras briežāda plata un gara*

*Kaila, pavisam bez spalvas, rokā tam spieķis un kule,
Visa tā ielāpos, karājas auklā ap vidu, kā josta...¹⁰*

Tamdēļ, esi mierīgs, tēvs. Vārds, kurā mani dēvē, un apgērbs, ko es nēsāju – viss ir no dieviem, bet pašu ietērpu ir radījusi dieviete.

Jevgnēsijam

Esmu ieradies no Megaras Korintā. Aiz agoras es izrādījos blakus kādai zēnu skolai. Izdzirdējis, cik slikti viņi deklamē dzeju, tautāju, kas ir skolotājs. Viņi atbildēja: “Dionīsij, sirakūzu tirāns”. Tad es nolēmu, ka viņi smejas par mani un saka nepatiesību. Piegājis pie sola, es apsēdos un sāku gaidīt – teica, ka viņš ir devies uz tirgu. Kad bija pagājis neilgs laiks, Dionīsij atgriezās. Es piecēlos kājās un uzrunāju viņu: „Cik slikti, Dionīsij, ka tu māci”. Bet viņš, sapratis pēc sava prāta, ka es paužu nožēlu par viņa zaudēto varu un dzīvesveidu, ko baudīja, būdams tirāns, sacīja: „Tev ir taisnība, kad jūti līdzīgu manam liktenim,”. Tad es sašutis sacīju: „Tas tiesa, kad es sacīju „slikti”, bet es esmu sarūgtināts nebūt ne par to, ka tu esi zaudējis tirāna varu, bet gan par to, ka tu dzīvo tagad brīvi Hellādā un esi neskarts izklūvis no nepatikšanām Sicīlijā, kaut arī tev būtu bijis ar savu dzīvību jāatbild par visu tevis nodarīto postu, kā uz sauszemes, tā jūrā”¹¹.

Kratētam

Mani sasniegušas runas, ka visu īpašumu tu esi atnesis uz Tautas sapulci un atdevis dzimtenei un, stāvot tautas vidū, paziņojis, „Kratēts, Kratēta vergs, Kratētu palaiž brīvībā”. Tad visi pilsoņi ir pauduši savu prieku par tavu dāvinājumu un par mani, tavu skolotāju, kurš ir izaudzinājis tādu cilvēku, tāpat arī vēlējušies mani aicināt no Atēnām, bet tu, zinādams manu viedokli, tam pretojies. Es slavēju tavu prātu un sajūsminos par tavu dāvinājumu, jo tu esi agrāk, nekā es to gaidīju, pārvarējis cilvēciskos aizspriedumus. Atgriezies drīzāk, jo tev stāv priekšā apgūt vēl daudz citu mācību, bet par daudz ilgi atrasties sabiedrībā, kurā nav tev līdzīgo, ir bīstami.

Metroklam

Paud savu drosmi ne tikai, kad nēsā kīniķa apgērbu un dzīvo kīniķa dzīvi, nebīsties lūgt ļaudīm žēlastības dāvanas. Tas nav negods. Pat ķēniņi un valdnieki lūdz saviem pavalstniekiem naudu, karotājus, kuģus, pārtiku, bet slimie ārstiem zāles ne vien pret karsoni, bet arī drudzi un mēri, bet iemīlējušies izlūdzas zēniem skūpstus un glāstus. No ļaudīm ņemot, ir jāsniedz pretim, nebūt ne kas sliktāks, bet jālūdz ir vispārējai labklājībai, pie kam tikai to, kas ir dabīgs. Jārīkojas tā, kā rīkojās Hērakls Zeva dēls, un jādod pretim daudz vairāk. Tā Tev būs jācīnās nevis ar īstenību, bet ar aizspriedumiem, bet ar tiem tu it visur izcīni cīniņu, pat tad, kad uz to tevi nekas nepamudina. Tāds karš – tas ir lielisks paradums. Sokrāts sacīja, ka gudrie nelūdz dāvanas (aitein), bet lūdz vienīgi atgriezt atpakaļ (apaitein), jo viņiem, tāpat kā dieviem, pieder viss. Viņš to pierādīja, pamatojoties uz šādu prāta slēdzienu: dieviem pieder

viss, bet draugiem viss ir kopīgs, bet gudrais – viņš ir dievu draugs. No tā izriet, ka tu lūgsi to, kas tev jau pieder¹².

Kratētam

Ej klāt un lūdz maizi pat statujām agorā! Zvēru, tas ir brīnišķīgs pārbaudījums, jo tu savā ceļā satiksi ļaudis, kuri ir vēl mazāk jūtīgi par statujām. Un, ja einuhiem un kinēdiem dāvanas sniedz labprātāk nekā tev, tad nebrīnies, jo katrs izjūt simpātijas pret to, kurš viņam ir tuvāks gara ziņā, bet nevis pret to, kurš no viņa tālāks. Tā lielākais vairums vēlas saistīties ar einuhiem, nevis filozofiem¹³.

Kratētam

Vairums, uzzinot par īso ceļu, kas ved uz laimi, tiecas pēc tās, kā mēs pēc filozofijas. Taču, kad stājušies uz šī ceļa, viņi sastopas ar grūtībām, tad, noejot no tā, dēļ sava gribasspēka vājuma un nevarības, vēlāk gāna nevis savu vājumu, bet mūsu stingrību. Tāpēc, lai viņi, kā grib, guļ kopā ar savām izpriecām. Tad viņus sastaps ne jau tās dabiskās grūtības, kuru dēļ viņi mūs gāna, bet daudz mokošākas, kas jebkuros apstākļos liks viņiem vilkt nožēlojamu verdzību. Taču tu turpini vingrināties, kā esi sācis, un centies noturēties pretī gan izpriecām, gan dzīves grūtībām, jo tās abas ir vienlīdz naidīgas un visvairāk traucē mums, jo izpriecās mūs mudina uz apkaunojošu rīcību, bet grūtības atgrūž no brīnišķīgiem darbiem.

Apoleksīdam

Daudzas lietas no tām, kas padarīja smagu manu kuli, es izmetu, kad biju uzzinājis, ka plauksta man pilnībā var pakalpot par maizes šķīvi, bet kausiņā saliktas rokas – par dzēriena trauku. Pat skolotājam nav jākaunas sacīt: „līdz šim es biju vēl bērns. Noderīgām lietām ir jāmācās jebkurā vecumā un nav tās jānoliecina”.

Antipatram

Tu nosodi manu dzīvi par to, ka tā ir grūtību un zaudējumu pilna un nevienam neliekas pievilcīga. Es to izvēlējos labprātīgi, lai tie, kuri mani atdarina, zinātu, ka nepavisam nav jābūt izlutinātiem.

Antipatram

Es uzzināju, ka, pēc taviem vārdiem, nav nekā apbrīnojama tur, ka es nēsāju dubulto apmetni un kuli. Arī es pats saku, ka tas nav nekas īpašs. Gan tas, gan kas cits, ir brīnišķīgi, ja nāk no sirds, jo ne tikai miesai ir jādzīvo vienkāršībā, bet arī dvēselei. Tāpat neklājas daudz solīt, bet nedarīt neko vairāk par nepieciešamo. Darbiem ir jāatbilst vārdiem. Tā es cenšos rīkoties un gūt tam apstiprinājumu. Var būt tu iedomājies, ka es runāju par Atēnu un Korintas tautām –

par šiem viltus lieciniekiem? Nē, es te domāju savu paša dvēseli, no kuras nevar noslēpt savus grēkus.

Apoleksīdam

Es biju lūdzis sameklēt man pajumti. Pateicos tev par rūpēm, bet, ieraudzījis gliemezi, es atradu brīnišķīgu, no vēja pasargātu mitekli – pitu Metroonā¹⁴. tamdēļ atstāj manu lūgumu bez ievērības un apsvēc mani ar dabiska patvēruma atrašanu.

Antalkīdam

Esmu uzzinājis, ka tu raksti priekš manis par tikumību un soli pazīstamajiem, ka ar šī sacerējuma palīdzību liksi man par tevi domāt labākas domas. Es neslavēju pat Tindareja meitu, kas vīnā iejauc ciešanas remdējošās zāles¹⁵ (tās varēja piedāvāt arī bez vīna), bet tevi, jo mazāk – pat manā klātbūtnē tu neizdarīji neko uzslavas cienīgu, bet rakstiskā formā tu ceri mani pārliecināt, ka, visticamāk, ir vērts glabāt mirušo piemiņu, bet izcelt klāt neesošo dzīvo tikumus nav vērts. Es tev par to uzrakstīju, lai tu pie manis nevērstos pastarpināti, ar bezdvēseliska sacerējuma palīdzību, bet ierastos pie manis pats personīgi.

Apoleksīdam

Jaunekļi no Megarām palūdza mani rekomendēt tev filozofu Menodoru – ļoti smieklīga rekomendācija. To, vai viņš ir cilvēks, var noskaidrot pēc portretiem, bet vai viņš ir filozofs – pēc viņa dzīves un izteikumiem. Manuprāt, viedajam nav vajadzīgas rekomendācijas, viņš pats sev ir vislabākā rekomendācija.

Anaksilajam

Pitagors sacīja, ka reiz ir bijis Evforbs, Panfa dēls, bet es nesen sevī atpazinu Agamemnonu. Mans spieķis – scepteris, dubultais apmetnis – valdnieka mantija, bet kule, ja tikai to padarītu par ādas – vairog. Tiesa, man nav garu matu uz galvas, bet te nu neko nevar līdzēt. Kad Agamemmons bija jauns, [viņa galvu klāja cirtas], novecojot viņš kļuva par plikpauri. Aptuveni tā ir jāspriež un jārunā tam, kuram tīk atsaukties [uz autoritāti]: “Pats sacīju!”

Melesipam

Es uzzināju, ka tu biji ļoti sarūgtināts, kad iereibuši Atēnu jaunieši mani piekāva un gudrībai bija nodarīts no pļēguriem apvainojums. Tad zini, ka no dzērāju sitieniem ir cietusi tikai Diogēna miesa, bet tikums netika apkaunots, jo netikli ļaudis to nevar ne nozagt, ne apgānīt. Ne jau Diogēns bija apkaunots, bet cietusi Atēnu tauta, kuras vidū atradās tādi, kuri gribēja izņirgāties par tikumību. Tā viena neprāša dēļ iet bojā veselas tautas, kad perina veikt necienīgas lietas un karo tur, kur jāglabā miers. Ja viņi būtu nosmacējuši neprātu pašā tā

iedīglī, tad līdz tam nebūtu nonākuši,

Aminandram

Vecāki nav pelnījuši pateicību ne par to, ka viņi mūs ir dzemdinājuši, jo visas lietas ir radušās no dabas, nedz arī par to, kādi mēs esam piedzimuši, jo tam par iemeslu ir elementu sajaukšanās. Nav vērts vecākiem pateikties arī par to, ka cilvēki ierodas pasaulē pēc viņu vēlmes vai nodoma. Jo dzemdības ir dzimumattiecību sekas, kurās stājas, lai gūtu baudu, bet nevis lai dzemdētu bērnus. Es, gara nesatricināmības vēstnesis, paceļu savu balsi pret dzīves maldiem. Kādam šīs runas var likties pārāk rupjas, bet pati daba un patiesība tās apstiprina, kā arī to cilvēku dzīve, kas nedzīvo maldu skurbumā, bet saskaņā ar tikumību.

Agesilajam

Mana dzīve ir tik nevainīga, ka es nezinu, vai palikšu dzīvs, kamēr rakstu tev šo vēstuli. Kulē ir diezgan pārtikas, lai dzīvotu, kaut gan priekš tiem, kurus uzskata par dieviem, ir nepieciešams vairāk nekā cilvēkiem. Tikai vienu lietu es zinu skaidri: pēc dzimšanas iestājas nāve. To apzinoties, es pats dzenu no sevis projām visapkārt šim nožēlojamajam ķermenim lidojošās tukšās cerības, un arī tev iesaku – neceri vairāk nekā cilvēkam pienākas.

Lakīdam

Tu paziņo man priecīgu vēsti, ka Maķedonijas valdnieks ļoti vēlas man uzvest skatu. Tu labi darīji, pastāstīdams par mani Maķedonijas valdniekam. Tu taču zini, ka es neesmu pakļauts nevienam valdniekam. Bet palūkoties, cik man ir ērmots paskats, tas lai nevienam neienāk prātā. Ja nu Aleksandrs vēlas pārņemt manu dzīvesveidu un klausīties manās sarunās, tad saki viņam, ka no Atēnām līdz Maķedonijai ir tik pat garš ceļš ejams, kā no Maķedonijas līdz Atēnām.

Aleksandram

Ja vēlies kļūt par visādā ziņā pilnīgu cilvēku, tad norauj no savas galvas lupatu un atbrauc pie manis. Bet tu nespēj tā rīkoties, jo tevi saista Hēfestionā gurni¹⁶.

Hipponam

Tu lūdzi, lai uzrakstu Tev, ko es domāju par nāvi un apbedīšanu, jo tu nevarēšot kļūt par filozofu, ja nebūšot uzzinājis no manis, kas mūs sagaida pēc nāves. Es uzskatu, ka ir pietiekoši, ja dzīvojam tikumīgi un saskaņā ar dabu, kas ir atkarīgs no mums pašiem. Kā tas, kas ar mums ir bijis pirms mūsu dzimšanas, ir no dabas atkarīgs, tā tas, kas notiks pēc nāves, tāpat atrodas tās varā. Kā viņa ir dzemdinājusi, tā viņa arī nonāvēs. Taču nebaidies, ka mani jebkad pamestīs sajūtas. Esmu nolēmis: lai man blakus pēc manas nāves noliek nūju, lai es varētu atgaiņāt

visus dzīvniekus, kas gribēs apgānīt manu kapu.

Hipponam

Atceries, ka esmu tev mācījis nabadzības pamatus dzīvē. Centies to pats nepazaudēt un neļauj citam tev to atņemt. Ir taču skaidrs, ka tēbieši tev atkal uzmāksies, jo uzskatīs Tevi par nelaimīgu. Bet tu pats savu apnēsāto apmetni uzskati par lauvas ādu, bet nūju – par zizli, kuli par zemi un jūru, kas tevi pabaro. Tad tevī iemājos Hērakla vīrišķība, kas ir spēcīgāka par jebkādu likteni. Ja tev ir liekas pupas un žāvētas vīģes, atsūti tās man.

Annikerīdam

Lakedemonieši ir pieņēmuši lēmumu neielaiest mani Spartā. Taču tu nebēdā, ja reiz sauc sevi par kīniķi. Protams, ir nožēlojami, ka ļaudis, kuri domā par sevi, it kā viņi vingrinātos, nesaprot, ka vienīgi es varu viņus ievirzīt. Nezinu, vai jebkad kāds vēl ir dzīvojis pieticīgāk par mani. Kurš gan Diogēna klātbūtnē varētu apzvērēt, ka ir izcietis vēl vairāk bēdu? Bet ar to saistītas arī citas lietas: nolēmuši, ka pateicoties viņu drosmei Sparta atrodas drošībā, viņi ir atstājuši savas dvēseles nepasargātas no kaislībām un pret tām nav izlikuši nekādas aizsardzības. Iedvešot bailes kaimiņos, viņi ir pakļauti iekšējo slimību uzbrukumam. Viņi ir izraidījuši tikumību, kam pateicoties būtu varējuši būt stipri savā garā un brīvi no savām kaitēm.

[Hellēņiem]

Diogēns-suns tā sauktajiem hellēņiem vēl bojāēju¹⁷.

Starp citu, jūs jau tāpat esat iznīkstoša tauta, kaut es jums nenovēlētu bojāēju. Jo jūs tikai pēc sava izskata esat cilvēki, bet jums ir pērtiķu dvēseles – nezinot neko, jūs izliekaties, ka zināt visu. Tāpēc jau daba jūs soda. Paši sev izgudrojot likumus, jūs esat ieguvuši tikai vislielāko steigu un saņēmuši apliecinājumu par jūsu ieperinājušos netikumu. Jūs esat novecojuši, pavadot visu savu dzīvi karos, un nekad neesat baudījuši mieru, netikumīgie netikuma līdzdalībnieki. Jūs apskaužat viens otru, tik tikko pamanījuši, ka otram dārgāks tērps, mazliet vairāk naudas, manījuši, ka cits ir veiklāks runātājs vai nedaudz izglītotāks.

Jūs neko neesat spējīgi pareizi novērtēt, nolaižoties tikai līdz aptuvenai ticamībai. Jūs visus apsūdzat, bet neko nezināt, ne jūs paši, ne jūsu vecāki, un jūs esat pelnījuši ciešanas būt no tumsonības un neprāta izsmietiem. Jūs nīst ne tikai kīniķis-suns, bet arī pati daba. Jums ir maz prieka, bet daudz bēdu kā pirms kāzām, tā pēc tām, jo apprecoties jūs pilnīgi ejat bojā un mūžīgi gremžaties. Cik gan un kādus vīrus jūs esat iznīcinājuši, vienus uzvarot karā, citus notiesājot tā saucamā miera laikā!

Vai tad mazums jums ir krustā sisto un bendes nomocīto? Vai gan ne pēc jūsu sprieduma izdzer indi un iet bojā uz rata tikai par to, ka ir likušies jums vainīgi? Ak, neprātīgās galvas, kas izdevīgāk – mācīt vai nonāvēt? No mironiem taču nav nekāda labuma, ja vien mēs

netaisāmieš aprīt liķus kā upura gaļu, bet godīgi cilvēki allaž ir vajadzīgi, neprātīgās jūs, galvas! Neizglītotos un neapgaismos jūs apmācāt tā sauktajām daiļajām mākslām, lai jums, kad būs vajadzīgs, pa rokai būtu izglītoti ļaudis. Kādēļ gan jūs nepāraudziniet negodīgos, lai vēlāk izmantotu tos, kad rastos vajadzība pēc godīgiem ļaudīm, tāpat kā jums vajadzīgi slepkavnieki, kad sagraujat svešu pilsētu vai nometni?

Tas vēl nav pats lielākais ļaunums. Ja jūs labos darbus darāt vardarbīgi, tad ko var sagaidīt, kad notiek laupīšana? Lai ar ko jūs, neprātīgās galvas, nesaskartos, visiem jūs nodarāt netaisnību, kaut gan, paši viņi iespējams, ka ir pelnījuši vēl lielāku sodu. Gimnasijās, tā saucamo Hermeju¹⁸ vai Panafīnejas svētku laikā, jūs pilsētas centrā pārēdieties un pārdzerieties, žūpojat, nododaties izvirtībai, spēlējot sieviešu lomas. Jūs vēl vairāk zaimojat, darot to kā slepus, tā atklāti. Kīniķis nekā no tā visa nepazīst, bet jums tā ir dzīves jēga.

Ja jūs kīniķiem traucējat dzīvot dabisku un taisnīgu dzīvi, tad kā gan lai jūs paši pret sevi nepieļautu kļūdas? Tur, kur es – kīniķis, jūs atmaskoju ar vārdiem, tur daba jūs soda ar darbiem, jo jums, visiem kā vienam, draud nāve, no kuras jūs tā baidāties. Es bieži esmu redzējis nabaga trūkcietējus, kuri ir veseli, un bagātos, kuri cieš no sava nelaimīgā vēdera un locekļa negausības. Īsu laiciņu jūs izbaudāt patīkamās to radītās sajūtas, bet pēc tam tie sagādā jums daudz un smagas ciešanas.

Un jūs nekas neglābs – ne māja, ne skaistie kolonnu kapitēļi, kas tajā atrodas. Guļot savās zelta un sudraba gultās, jūs pelnīti mokāties un nevarat izvesēloties, kopā ar zālēm aprijot savas labklājības paliekas, netiklie netikumu sabiedrotie. Ja jums saprāts būtu attīstīts tādā mērā, kādā jums tas nav, tad jūs visi, sasnieguši briedumu, būtu sapulcējušies uz kopīgu apspriedi un iemācījušies saprātīgumu vai padarījuši sev galu. Dzīvē nevar rīkoties citādi, ja nevēlaties, lai ar jums notiktu tā kā dzīrēs, kad jūs piedzeraties un esat noreibuši pār mēru: galva reibst un vēderā sāpe, un citi jūs ved, bet pašiem nav jūsu spēkos sev palīdzēt.

Kamēr jūs slīkstat greznībā un skaitāt, cik lielas ir jūsu bagātības, atnāk jūsu slepkavas, kurus jūs, nezin kādēļ, dēvējat par ārstiem, un dara visu, kas vien viņiem ienāk... vēderā. Viņi jūs griež, dedzina, sasien jums rokas un kājas, baro jūs ar zālēm – kā ar iekšķīgām, tā ārīgām. Un, ja nu jūs tomēr izvesēlojaties, tad nepasakāties tā saucamajiem ārstiem, bet saucat, ka ir jāpateicas dieviem. Tomēr, ja jums ir slikti, tad jūs vainojat ārstus. Bet es varu, drīzāk gan, priecāties nekā skumt un vairāk zināt nekā nezināt.

To es esmu sasniedzis, biedrojoties ar viedo Antistēnu, kurš veda sarunas tikai ar pazīstamiem, bet no tiem, kuri nebija pazīstami ar dabu, saprātu un patiesību, viņš turējās pa gabalu, nepavisam nepievēršot uzmanību nesaprātīgajiem dzīvniekiem, nesaprotošajiem, kā sacīts vēstulē, kīniķa- suņa valodas. Jūs esat barbari un es novēlu jums bojāeju līdz pat tam laikam, līdz jūs, iemācījušies grieķu valodu, kļūsiat par īsteniem hellēņiem. Bet pašreiz man tā saucamie barbari liekas daudz pievilcīgāki gan vietas ziņā, kur viņi mīt, gan tikumu ziņā; tā saucamie hellēņi karo pret barbariem, bet barbari uzskata par savu pienākumu aizstāvēt dzimto zemi, apmierinoties tikai ar to, kas viņiem pieder. Taču jums allaž visa ir par maz. Jūs visi tiecaties pēc slavas, esat nesaprātīgi un slikti audzināti.

Dionīsijam

Tā kā esi nolēmis parūpēties pats par sevi, tad es sūtīšu tev cilvēku, kas nemaz nelīdzinās, zvēru pie Zeva, Aristipam vai Platonam, bet vienu no te, Atēnās, pie manis esošajiem pedagogiem – ar pārsteidzoši asu redzi, ļoti ātri soļojošu un ar asi cērtošu pletni. Viņš, zvēru pie Zeva, iemācīs tevi savlaicīgi atpūsties un celties no rītiem, atbrīvos tevi no tavām bailēm un murgiem, no kā tu ceri drīzāk atbrīvoties ar miesassargu un savas akropoles stipro sienu palīdzību, bet tikai viņu vainas dēļ šīs bailes vienmēr ir ar tevi. Jo vairāk un biežāk tu ar to nodarbojies, jo vairāk un biežāk tavu dvēseli pārņem nemiers un biklums.

Un tā viņš atbrīvos tevi no tiem, tevī iemājos drosme un tu tiks atbrīvots no mazdūšības. Kāds labums ir no nebrīva cilvēka? Tā arī ir verdzība, dzīvot bailēs. Līdz pat tam laikam, kamēr tev ir tāda vide, tu neatbrīvosies ne no vien šī ļaunuma. Tad, kad tu beidzot saņemsi to darba rūķi, kurš attīrīs tavus sānus un atturēs no pavāra mākslas pārmērībām, un liks tev vest tādu dzīvesveidu, kādu ved viņš pats, tad tu, nelaimīgais, būsi glābts.

Bet tagad tu sev esi sameklējis tādus biedrus, kuri visdrīzāk tevi pazudinās un samaitās, jo viņi pat nemēģina iemācīt tev ko labu, bet tikai lūko kā pierīties uz tava rēķina un iedzīvoties. Viņi tevi atbrīvo ne no taviem netikumiem, bet gan, no taviem tikumiem. Un tu esi tik dumjš, ka pat nedzirdi, par ko it visur pašā Hellādas centrā runā:

*Ielāgo to, ka no laba tik labu var gūt
Saistīts ar nelieti – pēdējais saprāts tavs zūd¹⁹.*

Priekš tevis, nelaimīgais, nav nekā bīstamāka par tēvišķo un tirānisko garu, un nav nekā tāda, kas vairāk par to tevi pazudinātu.

Un nevar atrast cilvēku, kurš atturētu tevi kā no tirānijas, tā no tā saucamās svētās slimības, jo it visā tu rīkojies kā neprāts. Tikai atbrīvojies no tās tu spētu izglābties. Ne tavi apkārtējie, ne tu pats neredzat savas nepilnības. Tik sen un stipri tevi ir pārņēmusi slimība. Tev vajadzīga pletne un pavēlnieks, bet nevis apjūsmotājs un glaimotājs. Kā var no tāda cilvēka saņemt kaut kādu palīdzību un kā gan lai viņš pats būtu kādam noderīgs? Tikai tas, ka viņš tevi nesodīs kā zirgu vai vērsi un tai pat laikā vadīs tevi uz pareizā ceļa un liks domāt par vajadzīgo.

Un tu jau tik tālu esi nonācis savā samaitātībā, ka nu jau ir nepieciešama operatīva iejaukšanās – griezt, dedzināt, ievadīt zāles. Bet tu, kā bērns esi ap sevi sapulcinājis onkuļus un auklītes, kuri lūdzas tev: „Nu ņem taču, bērniņ, nu padzer, nu apēd vēl vienu mazu gabaliņu, ja tu mani mīli”. Pat tad, ja viņi visi sapulcētos vienkopus un visi reizē tevi nolādētu, pat tad viņi nevarētu nodarīt vēl vairāk ļauna tavai veselībai. Bet kāpēc gan es to visu saku? Jo tu jau vienalga negribēsi pārtikt no vīģes lapām, bet gan kā auns sniegsies pēc gatavajiem augļiem. Tāpēc es nenovēlēšu tev, mīlulīt, uz atvadām ne „Priecājies!” ne „Esi sveiks!”.

Hikētam

Tēvs, kad es ierados Atēnās, tad dzirdēju, ka Sokrāta māceklis spriež par būtību un laimi un es nolēmu doties pie viņa. Viņš tai laikā runāja par ceļiem uz laimi. Tādi ceļi pavisam ir divi, bet nevis liels daudzums, viņš apgalvoja, pie kam viens no tiem ir īss, otrs – garš. Katrs var iet, pa kuru vēlas. Tai dienā, kad viņš par to stāstīja, es klausījos un klusēju, bet nākošajā dienā, kad

mēs atkal atnācām pie viņa, es palūdzu viņam pastāstīt par tiem ceļiem sīkāk. Tad viņš nekavējoties piecēlās no sola un veda mūs uz pilsētu, taisni uz akropoli.

Un, kad mēs jau bijām gandrīz atnākuši, viņš mums norādīja uz diviem ceļiem, kas veda uz akropoli. Viens no tiem bija īss, bet stāvs un grūts, bet otrs – gluds un lēzens. Pie tam viņš piemetināja: „Šie ceļi ved uz akropoli, bet tie, par ko es runāju, – uz laimi. Lai katrs sev izvēlas ceļu pēc savas gaumes, bet es būšu pavadonis.” Tad lielākais vairums, izbijušies no īsā ceļa grūtības un stāvuma, pavisam zaudējuši drosmi un lūdza vest viņus garākajā, bet vieglākajā ceļā, bet es, pārvarējis bailes grūtību priekšā, izvēlējos īso un grūtāko ceļu, jo tam, kurš tiecas pēc laimes, jānododas pie tās pat caur uguni un zobeniem.

Pēc tam, kad biju izvēlējis šo ceļu, viņš atņēma man hitonu un himantiju un uzvilka man dubulto apmetni, bet uz pleca uzkāra kuli, kurā ielika maizi, pīrāgu, krūzi un bļodu, bet no ārpuses tai piestiprināja lekīfu eļļai un skrāpi, viņš man iedeva arī nūju. Saņēmis visu šo, es viņam jautāju, kālab viņš man ir uzvilcis dubulto apmetni. „Lai pieradinātu tevi pie vasaras svelmes un ziemas sala”, – viņš atbildēja. Tad es atkal pajautāju: „Bet vai vienkāršs apmetnis tam neder?”, – „Nē”, – viņš atteica, „nemaz. Vasarā tādā ir labi, bet ziemā tādā pārciest negantu laiku ir pāri cilvēka spēkiem”. – „Bet kāpēc tu man uzkāri kuli?” – „Lai tev it visur ir mājas”, – sekoja atbilde. „Kamdēļ tur ieliki krūzi un bļodu?” – „Tāpēc, lai tu ēstu un dzertu, lai varētu lietot jebkuru ēdienu, kad nav kardamona”²⁰. – „kāpēc devi man lekīfu un skrāpi?” – viens ir pret nogurumu, otrs pret netīrību”. – „Bet nūja priekš kam?” – „Aizsardzībai”, viņš atbildēja. – „Par kādu aizsardzību tu runā?” – „Par to, kura ir nepieciešama pat dieviem – no dzejniekiem”.

Fenilam

Es ierados Olimpijā, kad spēles bija galā. Nākošajā dienā uz ielas man pretim nāca pankratiasts Kikerms un galvā viņam bija uzvarētāja olimpiskais vaiņags. Viņu uz mājām pavadīja vesels draugu pūlis. Kad viņš pienāca man blakus, es paņēmu viņu aiz rokas un sacīju: „Nelaimīgais, beidz nodarboties ar muļķībām un apvaldi savu godkāri, kas tevi ir aizdzinusi uz Olimpiju, bet atgriez mājās tādu, ka pat miesīgi vecāki tevi vairs nepazīs. Saki,” – es turpināju – „kādas godkāres pēc tu galvā esi licis vaiņagu un rokās nes palmas zaru, un sev līdzī velc visu šo varzu?”

– „Esmu uzvarējis visus pankratiastus Olimpijā” – viņš atbildēja. „Dīvainas lietas tu runā!” – es iesaucos. – „Tu tāpat esi uzvarējis pašu Zevu un viņa dēlu? – „Protams, ka nē” – viņš atbildēja. „Tu visus izsauci pa vienam un uzvarēji?” – „Nē”, – atteica viņš – „Tāpat vienus tu izsauci, bet ar citiem sacenties pēc norādītās lozes?” – „Tieši tā”. – „Tad kā gan tu uzdrošinies apgalvot, ka esi uzvarējis arī tos, ko pieveikuši citi? Saki, vai pankratiastu Olimpiskajās sacensībās piedalījās tikai pieaugušie?” – „Nē, arī bērni”, – viņš atbildēja. „Uzstājoties starp vīriem, vai arī viņus tu esi uzvarējis?” – „Nē”, – viņš sacīja. „Viņi sacentās citā kategorijā”. – „Nu bet savā grupā – vai tu visus uzvarēji?” – „Protams”. – „Saki man,” – es turpināju taujāt, – „Vai tad ne tavā kategorijā ietilpst pieauguši vīri?” „Manā” – „Bet kādā kategorijā Kikerms uzstājās?” – „Ja tu domā mani, tad vīru kategorijā”, – viņš atbildēja. „Bet vai Kikermu tu uzvarēji?” –

„Diemžēl nē”. – viņš atbildēja.

„Kā tad tu vari apgalvot, ka visus esi pievarējis, ja neesi uzvarējis ne bērņus, ne visus pieaugušos? Kas bija tavi pretinieki?” – es turpināju. „Slaveni Hellādas un Āzijas vīri”. – „Vai viņi bija stiprāki par tevi, vienlīdzīgi ar tevi spēka ziņā vai vājāki?” – „Stiprāki”. – „Tātad tu apgalvo, ka esi uzvarējis tos, kas stiprāki par tevi?” – „Nē, tos, kas līdzīgi man”, – viņš sacīja. „Bet kā gan tu varēji uzvarēt līdzīgus, ja viņi ne ar ko nebija vājāki par tevi?” – „Vājākos”, – viņš teica. „Un vai tu joprojām leposies ar savām uzvarām, kad esi uzvarējis vājākos? Vai tad vienīgi tu esi spējīgs izcīnīt tādas uzvaras un neviens cits? Vai tad vispār neviens ar spēku nepievārē par sevi vājāko?”

Tāpēc, Kirkerm, atstāj šo visu un nesacenties pankratijā ar ļaudīm, par kuriem tu drīzumā kļūsi vājāks, kad paliksi vecs. Pievērsies patiesi skaistajam un mācies būt izturīgs nevis pret ļautiņu sitieniem, bet gan pret likteņa triecieniem, kas trāpa dvēselē. Lai par taviem skolotājiem kļūst ne himantes²¹, ne dūres, bet nabadzība, pieticība, zems sabiedriskais stāvoklis, izraidīšana. Kad būsi iemācījies to visu nicināt, tu dzīvosi laimīgs un nomirsi mierīgs. Ja tieksies pēc kā cita, tad negaidi dzīvē laimes”. Kad biju ar viņu tā runājis, Kirkerm nosvieda zemē palmu zaru, norāva no galvas vaiņagu un tūlīt deva man ceļu.

Aristipam

Esmu uzzinājis, ka tu ļauni mēļo par mani un sava tirāna klātbūtnē pastāvīgi aprunā manu nabadzību, atcerēdamies, kā reiz sastāpi mani, kad es avotā skaloju cigoriņus, maizes piedevu. Es, godātais, brīnos, kā gan tu vari nosodīt godīga cilvēka nabadzību, kad esi izgājis apmācību pie Sokrāta, kurš gan ziemā, gan vasarā, jebkuros laika apstākļos nēsāja vienu un to pašu veco apmetni un pat sieviešu klātbūtnē neapvilka citu, bet gardus kumosņus atrada nevis dārzos vai iebraucamajās vietās, bet gimnasijās. Taču, šķiet, ka šo visu tu esi piemirsis Sicīlijas dzīru karstumā.

Es negrāsoš tev atgādināt, ko nozīmē nabadzība, it sevišķi Atēnās, un nesākšu to no tevis aizstāvēt (es neuzskatu, ka mana laime ir atkarīga no tevis, līdzīgi tavai, kas ir atkarīga no citiem, man pietiek, ka es pats to zinu), taču es tev tomēr atgādināšu par Dionīsiju un svētlaimīgajām stundām, ko esi pavadījis kopā ar viņu un kas tev sagādā tādu prieku. Es tev atgādināšu par to ik reizi, kad tu ēd un dzer lepnās dzīrēs to, kas man pat sapņos nerādās, un tai pat laikā redzi kā cilvēkus per ar pletnēm, sēdina uz mieta, dzen uz akmens lauztuvēm, vieniem izrauj no apskāvieniem sievas, citiem – bērņus, atņem vergus, lai par visiem izņirgātos. Un šādi nepiedienīgi rīkojas ne tikai tirāns vien, bet liels daudzums neliešu, kas pulcējas ap viņu.

Bet tu dzer pret savu gribu, dzīvo starp viņiem un pastaigājies, nespēdams no tā visa aizbēgt, jo esi zelta ķēdēm saistīts. Par visu šo es tev stāstu, pieminēdams tavus apvainojumus. Es ar savu prasmi noskalot cigoriņus un neprasmi pakalpot galmā Dionīsijam dzīvoju laimīgāk par jums, Dionīsija padomniekiem un visas Sicīlijas valdniekiem. Lai viss, par ko tu tik nekaunīgi mani aprunā, liek tev apdomāties un lai saprāts nenonāk pretrunās ar jūtām. Vārdos viss ir brīnišķīgs Dionīsijam, bet brīvība, kura bija Krona laikos un [tālākais teksts ir sabojāts].

Fanomaham

Es sēdēju teātrī un līmēju grāmatas lapas, kad pienāca Aleksandrs, Filipa dēls, un, nostājies līdzās man, aizsedza man sauli. Nespēdams saskatīt plēsuma vietas, es pacēlu acis un tūlīt atpazinu pienācēju. Pamanījis manu skatienu, viņš mani uzrunāja pirmais un sniedza man roku. Tad es viņu sveicināju un sacīju tā: „Tu patiesi esi neuzvarams, jaunekli, jo tev piemīt tikpat kā dievišķa varenība. To, ko dara, kā saka, mēness ar sauli, kad tā nostājas tieši tam iepretim, to pašu izdarīji arī tu, atnākot šurp un nostājoties man līdzās.”

– “Tu arvien tikai joko, Diogēn”, – teica Aleksandrs. “Kāpēc? – es iebildu. – Vai tad tu nepamanīji, ka es pametu savu darbu, jo es vairs neko nevarēju saskatīt, kā naktī? Un, lai gan man tagad nav nekādas vēlēšanās sarunāties ar tevi, neskatoties uz to, es ar tevi runāju”. – “Nav nekādas vēlmes parunāt ar valdnieku Aleksandru?” – viņš bija izbrīnīts. “Pavisam nekādas,” – es atbildēju. – „Viņš taču neiekāro manu mantu un neizvērš pret mani karadarbību, nelaupa, kā dara to ar maķedoniešiem, lakedemonijiešiem vai kādiem citiem, kas priekš viņa liekas interesanti.” – “Bet es interesējos par tavu nabadzību”, – viņš sacīja. “Par kādu nabadzību?” – es izbrīnījos. “Par tavu nabadzību, kuras dēļ tu ubago un ciet lielu trūkumu”, – viņš teica

“Naudas neesamība nenozīmē nabadzību un lūgt dāvanas nav netikums, bet vēlēšanās iegūt visu un pielietot varu, kas raksturīgs tev, – lūk, tas ir netikums. Tāpēc manai nabadzībai izlīdz avoti un zeme, alas un dzīvnieku ādas, dēļ tā ar mani neviens nekaro ne uz sauszemes, ne jūrā. Zini, ka es turpinu dzīvot tā, kā ierados šajā pasaulē. Bet tādiem ļaudīm, kāds esi tu, nav glābiņa ne virs zemes, ne jūrā. Nu es jau nemaz nepieminēju, ka jūs jau arī uz debesīm metat mantkārīgus skatus un neņemāt vērā Homēra padomu, kurš, aprakstīdams Aloādu²² rūgto likteni, mācīja tā nedarīt.”

Kad es biju viņam to visu stingri un noteikti izteicis, Aleksandru pārņēma kauns un, noliecies pie viena no saviem ceļabiedriem, viņš sacīja: “Ja es jau nebūtu kļuvis par Aleksandru, tad būtu kļuvis par Diogēnu”, tad viņš palīdzēja man piecelties kājās, vedināja sev līdzī un sāka mani aicināt, lai es pavadītu viņu karagājienos. Ar grūtībām man izdevās no viņa atbrīvoties²³.

Olimpiādei

Nebēdā, Olimpiāde, ka es nēsāju apvalkātu apmetni un, ieraudzījis maizi, lūdzu to ļaudīm. Tas nav apkaunojums un tam nav jāizsauc aizdomas brīvajos ļaudīs, kā spried tu, tas ir brīnišķīgi un norūda pret aizspriedumiem, kas ir naidīgi cilvēciskajai dabai.

Šo patiesību es iepazinu, pirmkārt jau, nevis pie Antistēna, bet no dieviem un varoņiem, kā arī no tiem, kas Hellādu veda pie gudrības – no Homēra un traģiķiem, kas stāsta, ka Hēra, Zeva laulātā draudzene, pieņēmusi priesterienes veidolu, sāka piekopt arī tādu dzīvesveidu, un “Nimfām mītošajām avotos, labsirdīgām un jaukām dievietēm, Inaha, Argosas upes dieva meitām, vāca žēlastības dāvanas”²⁴, bet Telēts, Hērakla dēls, Argosā ieradās vēl daudz bēdīgākā skatā par mani: “skrandās tinis savu miesu kā ubags, sargādamies sala”²⁵. Odisejs,

tāpat no Laertas atgriezās mājās tērpies saplēstā, mēslos notriektā un melni nokvēpušā apmetnī²⁶. Vai tiešām pēc visa tā mans paskats un mana nabadzība tev vēl joprojām šķiet apkaunojoša? Vai tad viņi nav brīnišķīgi un neizraisa valdnieku apbrīnu un nav par piemēru katram, kurš ir saprātīgs un tiecas pēc vienkāršības?

Telēts kļuva par tādu, lai atgūtu veselību, Odisejs – lai izkvēpinātu preciniekus, kas tik ilgi ālējās viņa mājā. Bet es, lai iegūtu laimi, kas ir tikai maza daļiņa labuma, pēc kā tiecās Telēts. Mans mērķis ir satriekt pīšļos viltus vērtības, kuru dēļ mēs ciešam tik daudz kaklakungu virskundzību, izvairīties no slimībām un tirgus ziņu pienesējiem, klejot pa visu zemi zem atklātām debesīm, būdams brīvs cilvēks, nebīstoties ne no kādiem, pat no visvarenākajiem valdniekiem. Un tāpat, māt, ja es varu tevi mierināt, pastāstīdams par to, ka tie, kuri ir augstāki par mani, ir valkājuši nožēlojamus apmetņus un kules un lūguši maizi tiem, kuri zemāki par viņiem, es pateicos dieviem. Ja nē, tad tik un tā tavi sirdēsti ir veltīgi.

Sopolīdam

Es atnācu uz Milētu, kas ir Jonijā un, iedams garām agorai, dzirdēju zēnus, kuri slikti lasīja dzeju. Piegājis klāt skolotājam, es jautāju: “Kāpēc tu nemāci viņiem spēlēt kitāru?” – “Es pats to neprotu”, – atbildēja skolotājs. – “Kā tad tā sanāk, – es teicu. – Tam, ko tu nezini, tu nemāci, bet lasīt māci, kaut arī pats to neesi iemācījies?” “Pagājis vēl nedaudz uz priekšu, es atrados pie jaunekļu gimnasijas. Tur ātrijā es ieraudzīju jaunekli, kurš nekādi nespēja savaldīt zobenu un, piegājis klāt palestras uzraugam, jautāju: “Kāda soda naudas vienība paredzēta tam, kurš iesvaidījies, bet bumbu nespēlē?” – “Obols”, – atbildēja uzraugs. “Lūk, tas jauneklis, – es teicu, norādīdams uz viņu, – kaut arī viņam nedraud nekāds sods, spēlē pilnīgi bez jebkādas patikas”.

Tad, noņēmis savu apmetni un paņēmis skrāpi, es izgāju centrā un sāku ieziesties ar eļļu. Tūlīt, sekojot vietējai parašai, man klāt pienāca jauneklis ar ļoti skaistu seju un vēl bez bārdas. Viņš man pastiepa pretīm roku, lai izmēģinātu, cik pieredzējis cīkstonis es esmu. Bet es, lai gan pilsētā būtu kautrējies, sāku izlikties, it kā nepavisam neko neprastu. Taču, līdz ko man sāka draudēt sakāve, es sāku cīņiņu pēc visiem cīņas mākslas likumiem. Te, gluži negaidot, „mans zirgs uzcēlās pakājkājās” (es neriskēju lietot citus vārdus, bīdamies apvainot cienījamo sabiedrību), mans partneris samulsa un aizbēga, bet es, kājās stāvot, lietu novedu līdz galam, apejoties ar saviem līdzekļiem.

To pamanīja uzraugs, pieskrējis man klāt, viņš sāka mani strostēt. “Paklausies,” – es vērsos pie viņa, – „Pēc tā, kad tu pieļāvi, ka es cīnos pēc visiem noteikumiem, tu tagad man uzbrūc? Ja būtu bijusi paraša pēc ieeļļošanās ostīt ožamo tabaku, vai tu būtu sašutis, kad kāds no tiem, kas iziedušies būtu gimnasijā nošķaudījies? Bet tagad tu esi sašutis, kad cilvēkam, cīņas laikā apskaujoties ar skaistu zēnu, ir nejauši sacēlies falls.

Vai tu nedomā, ka mūsu deguns visnotaļ ir atkarīgs no dabas, bet, lūk, tas, tas gan visnotaļ atrodas mūsu varā? Pārstāj mesties virsū ienākošajiem! Ja vēlies, lai nekas tamlīdzīgs gimnasijā nenotiek, tad izvāc no šejienes zēnus. Vai esi pārliecināts, ka ar savām instrukcijām vari ielikt siekstā un ķēdēs to, kas no dabas ir radīts mesties cīņā, kad cīņā sakļaujas vīri ar

jaunekļiem?” To visu es izteicu uzraugam, un viņš aizgāja, bet es, pacēlis savu apmetni un kuli, devos pie jūras.

Timomaham

Es atnācu uz Kiziku un, iedams pa ielu, uz vienas mājas durvīm ieraudzīju uzrakstu: “Šeit Hērakls, Zeva dēls, uzvarām bagātais dzīvo. Lai nelaieme šim namam par gabalu garām soļo.”²⁷ Es apstājos un izlasīju, tad pajautāju garāmgājējam: “Kas te dzīvo un no kurienes viņš nācis?” Nolēmis, ka es iztaujāju, cerībā paprasīt maizi, viņš atbildēja: “Nekrietns vīrelis. Ejat labāk no šejienes projām, Diogēn”. Tad es, vērsdamies pats pie sevis, piebilde: “Kā šķiet, mājas saimnieks ar šī uzraksta palīdzību ir aizcirtis pats priekš sevis ciet šī nama durvis”. Eju tālāk un redzu jau atkal durvis ar tādu pašu jambisko uzrakstu.

“Bet kas šeit dzīvo?” – es pajautāju. “Netīrs muitnieks”, – sekoja atbilde. “Vai tikai neliešiem uz durvīm ir šāds uzraksts, vai arī godīgiem cilvēkiem?” – es painteresējos. “Nē, visiem”, – atbildēja garāmgājējs. “Tad, kālab,” – es pajautāju, – „ja tas jums nes labumu, kāpēc nerakstiet to uz pilsētas vārtiem, bet rakstiet tikai uz namiem, kuros Hērakls pat nespētu ienākt? Varbūt jūs pilsētai vēlat ļaunu, bet atsevišķiem namiem nē? Vai arī sabiedriskās nelaimes jūs neskar, bet skar tikai personiskās?” – “Uz šo es tev neko nevaru atbildēt, Diogēn”, – atteica viņš. “Bet ko jūs, Kizikas iedzīvotāji, uzskatāt par nelaimi?” – “Slimības, nāvi, nabadzību un tam līdzīgo”, – viņš atbildēja.

“Tātad jūs uzskatāt, ka tad, ja tas viss ienāks jūsu namā, tad jums kaitēs, taču, ja neienāks, tad nekaitēs?” – “Nenoliedzami”, – viņš teica. “Labi,” – es turpināju. – „Ja šīs nelaimes neskar cilvēkus, vai tās ir kaitīgas?” – “Nē, tikai tad, ja viņus skar”, viņš atbildēja. “Tātad, ja tās ienāk namā, tad skar, ja tās uzglūn agorā, tad neskar? Pieņemu, ka ir kas tāds, kas aizliedz jūs aizskart agorā, bet atļauj uzglūnēt vienīgi mājās?”, – jautāju. “Arī uz šo es tev neko nevaru atbildēt” – viņš atbildēja. Bet es turpināju taujāt: “Saki man, vai tas viss jums sagādā nepatikšanas tad, kad iekļūst mājās, vai arī tad, kad uzbrūk jums pašiem?” – “Kad uzbrūk mums pašiem”, – viņš atbildēja.

“Tad kādēļ jūs rakstāt šīs vārsmas uz durvīm, bet nevis paši uz sevis? Un kā tas iespējams, ka Hērakls, vienīgais uz visas pasaules, vienlaicīgi var dzīvot tik lielā daudzumā māju? Liekas, ka arī tas norāda uz neprātu, kas apsēdis jūsu pilsētu”, – es atzīmēju. “Tad saki man, Diogēn, kādu uzrakstu tu izgudrotu?” – viņš bilda. “Tātad ir noteikti jāraksta uz durvīm?” – es pajautāju. “Protams”, – viņš teica. “Tad paklausies: “Te nabadzība dzīvo, lai nelaimes un bēdas šai namā neiesper ne pēdas!”” – “Aizveries, cilvēk! Nabadzība jau arī ir tā nelaieme!” – izsaucās viņš. “Tas ir, jūsuprāt nelaieme, bet, manuprāt, nav, ja vēlies zināt...” – es teicu. “Saki man, dieva dēļ, vai tad nabadzība nav nelaieme?” – viņš izbrīnījās. “Un ko tad tā ļaunu nes?” – savukārt pajautāju es. “Badu, aukstumu, nicinājumu”, – viņš atbildēja.

“Neko tādu nabadzība nenes – pat ne aukstumu. Uz zemes tik daudz visa kā izaug, kas neļauj nomirt ne no bada, ne aukstuma. Paraugies uz dzīvniekiem, kaut arī viņiem nav apģērba, tomēr viņi necieš no aukstuma”. – “Taču dzīvniekus tādus ir radījusi daba”, – viņš iebilda. “Bet ļaudis tādus padara saprāts, tikai daudzi savas mazdūšības un mīkstčaulības pēc izliekas

par nesaprātīgiem, taču pat šajā gadījumā ir izeja – dzīvnieku ādas un aitu vilna, alu un māju sienas. Arī nicinājumā nav vainojama nabadzība. Raugi, Aristīdu, kurš noteica žēlastības dāvanas apmēru sabiedrotajiem²⁸, neviens nenicināja par nabadzību, tāpat Sokrātu, Sofroniksa dēlu. Ne jau nabadzība nes ļaunumu, bet gan netiklība.

Kā lai neuzskata par laimi nabadzību un nepiesauc to, ja tā jūs ir pasargājusi no tik daudziem netikumiem un nelaimēm?” – “Ko tu ar to domā?” – viņš pajautāja. “Skaudību, naidu, apmelošanu, laupīšanas, barības nepārstrādāšanu, kolikas un citas smagas slimības. Tāpēc uzrakstiet, ka jūsu mājās mīt nabadzība, bet ne Hērakls. Jūs taču nebīstaties no briesmoņiem, kurus iznīcināja Hērakls, – hidrām, vēršiem, lauvām, cerberiem, bet dažus pat paši medījat. Bet tās nelaimes, no kā pasargā nabadzība, patiesi ir briesmīgas. Nabadzība neprasa lielus tēriņus, un jūs audzināt sev aizstāvi, bet Hēraklam tērējat daudz”. – “Bet nabadzībai ir slikta slava, bet Hēraklam – liela”, – viņš atzīmēja. “Ja tev liekas apkaunojoša nabadzība, tad Augejam, Diomēdam – frāķietim un citiem ne mazāk apkaunojošs bija Hērakls”. – “Diogēn, tu vienalga mani nepierunāsi piesaukt nabadzību.

Izdomā ko labāku, lai liktu iznīcināt uz namdurvīm Hērakla vārdu”, – viņš sacīja. “Es jau izdomāju. Klausies. Te taisnprātīgums dzīvo, lai nelaimes un bēdas šai namā neiesper ne pēdas!”. – “Tas man patīk, bet Hērakla vārdu nenodzēsīšu, vienkārši pierakstīšu: un “taisnprātīgums”. – “Labi,” – es sacīju. – „Tā arī izdari, bet pēc tam apgulies un guli kā Odisejs un ne no kā nebīsties”. – “Tā es arī darīšu, bet tev, Diogēn, es būšu pateicīgs gan tagad, gan mūžīgi mūžos, jo tu mūs esi pasargājis no nelaimēm”. Lūk, dārgais Timomah, ar kādām pamācībām es nodarbojos Kizikā.

Monimam

Kad tu pameti Efesu, es devos uz Rodosu, gribēdams noskatīties Saules dievam par godu rīkotās sacīkstes. Nokāpis no kuģa, es kāpu kalnā uz pilsētu un devos pie sava viesmīlīgā namatēva Lakīda. Uzzinādams par manu ierašanos, viņš varbūt apzināti pagāja ar līkumu garām agorai. Savukārt es izstaigāju visu pilsētu, bet nekur viņu nesatiku, kaut gan man sacīja, ka viņš ir kaut kur pilsētā. Tad es ar prieku vērsos pie dievu viesmīlības un tur arī atradu savu apmešanās vietu. Trešajā vai, liekas, ka ceturtajā dienā, es viņu satiku uz ceļa, kas ved uz nometni, viņš mani sveicināja un, atbilstoši viesmīlības likumiem, aicināja pie sevis.

Tad, es nemaz nedusmodamies uz viņu par to, ka viņš tik ilgi nebija mani varējis atrast, sacīju: “Ir nepiedienīgi pamest dievus, kuri mani pieņēmuši tad, kad tu man bijī atteicis viesmīlību pēc manas ierašanās šeit. Taču tā kā viņi nevar dusmoties tāda niecīga iemesla dēļ, bet es sava vājuma dēļ varu, tad iesim. Tikai pirms tā, ja tu neiebilsti, tad ieiesim nometnē un pavingrināsimies vingrošanā. Domāju, ka man nevajadzētu šodien gatavojoties pavadīt laiku pie tevis un, pametot tik augstus namatēvus, pamest novārtā rūpes par ķermeni”. – “Tev taisnība, Diogēn, un es nelieku tev pamest dievus”, – viņš sacīja.

Uzkāpis nometnē, es tur paklaidēju un tad nokāpu līdz Lakīda namam. Pie viņa bija viss sagatavots, taču ne jau tā kā to prasa mūsu daba, bet atbilstoši maldīgajiem priekšstatiem, pie kādiem pieturas citi. Tur bija uzklāti grezni zviļņi, kam iepretim stāvēja galdi, viens no [...],

citi no kļavas, tie bija apkrauti ar sudraba vāzēm. Blakus galdiem bija nostādīti apkalpotāji. Vieniem rokās bija trauki roku mazgāšanai, citiem vēl kas cits. Ieraudzījis visu šo greznību, es izsaucos: “Lakīd, esmu ieradies ciemos pie tevis, lai izmantotu tavu draudzīgumu, bet tu mani esi sagatavojies uzņemt kā ienaidnieku!

Tāpēc liec to visu nest prom, bet man liec uzklāt zvilni, kādus Homērs klāja varoņiem „Iliādā” – “uz stepes buļļa ādas”²⁹ vai uz parastiem salmu pakaišiem kā pieņemts pie spartiešiem un lai mana miesa atpūšas uz pierastā zvilņa. Kalpi mums nepavisam nebūs vajadzīgi. Mēs iztiksim ar savām rokām. Priekš tam jau tās mums no dabas ir dotas. Dzeramie trauki lai mums būtu no māla un lēti, bet dzēriens – avota ūdens, ēdiens – maize, piedevas – sāls vai kardamons. Tā ēst un dzert es iemācījos no Antistēna un ne tikai tādēļ, ka tāds ēdiens un dzēriens ir lētāks, bet tādēļ, ka tas ir noderīgāks un biežāk sastopams ceļā uz laimi, kurai vajadzētu dot priekšroku, attiecībā pret visu pārējo... Šis vienīgais ceļš ved pa nocietinātu un krauju apvidu, tas ir grūts un stāvs.

Pa šo ceļu tā nepieejamības dēļ ne katrs spēs noiet, pat būdams pilnīgi kails, nemaz nerunājot par to, ka uz šī ceļa nenoturēsies tāds, kurš ir apkrāviens ar kādu nebūt nastu, ciešanām vai aizspriedumu važām, taču sev līdzī nav paņēmis neko patiesi nepieciešamu. Šai ceļā par uzturu jākalpo zālei un kardamonam, par dzērienu – jebkuram ūdenim, jo sevišķi tur, kur jāiet ir ļoti ātri, tur ir jāpieradinās pārtikt no kardamona, dzert ūdeni, valkāt vieglu apmetni, gulēt uz zemes, un, lai uz pakalna stāvošais Hermejs novirza no ceļa ceļiniekus, lai viņi atgrieztos mājās bez viņus apkaunojošās nešļavas.

Tā iemācījies no Antistēna ēst un dzert, es steidzos doties šai ceļā uz laimi un vienā elpas vilcienā biju nonācis tur, kur mīt laime un sacīju: “Tevis dēļ, ak, laime, un augstākās svētlaiimes dēļ, es esmu visu pārcietis – dzēru parastu ūdeni, pārtiku no kardamona un gulēju uz kailas zemes”. Un tad laime man atbildēja: “Es darīšu tā, lai tas viss tev nesagādātu mokas un kļūtu patīkamāks nekā labumi, ko sagādā bagātība, kurai ļaudis dod priekšroku un nevis man, un nesaprot, ka paši priekš sevis audzina tirānu”. Kopš tā laika, kad ar mani bija runājusi laime, es to visu ēdu un dzēru ne vairs vingrināšanās dēļ, bet ar baudu. Pie šāda dzīvesveida man jau ir izstrādājies pieradums. To pārkāpt ir kaitīgi ikvienam.

Tāpēc arī tu priekš manis gatavo tādas dzīres, darīdams līdzīgi visbrīnišķīgākajai lietai pasaulē – laimei, bet bagātnieku paražas atstāj tiem, kuri pamet šo ceļu. Ja tu tam piekrīti” – es piemetināju, – „tad zini, ka tādas dzīres sagādā man prieku un turpmāk aicini uz tām draugus. Tad tu nekad no viņiem neslēpsies, bet pats viņus iesi meklēt, kad kāds būs aizkavējies.” Tā pēc ierašanās Rodā es sarunājos ar Lakīdu, manu namatēvu.

Monimam

Pēc tam, kad sacensības bija atliktas, tu pameti Olimpiju, bet es, būdams liels izrāžu cienītājs, paliku, lai noskatītos svētku noslēguma daļu. Es uzturējos laukumā, kur bija daudz ļaužu. Tur es pastaigājos uz priekšu un atpakaļ, vēroju un ieklausījos, par ko runā tirgotāji, filozofi, pareģi. Viens no viņiem spriedelēja par dabu un Saules varenību, pūlēdamies visus pārliecināt ar savām runām. Tad es izgāju priekšā un jautāju: “Saki man, filozof, vai tu sen jau kā esi

noļaidies no debesīm?” Viņš nevarēja man atbildēt. Kad viņu ielenkusī grupa izklīda, viņš debesu karti sāka slēpt lādītē.

Tad es piegāju pie pareģa. Viņš ar vainagu galvā sēdēja redzamā vietā, kas bija daudz greznāka nekā Apolonam, kurš skaitās zīlēšanas mākslas izgudrotājs. Pienācis tuvāk, es pajautāju: “Vai tu esi labs pareģis vai slikts?” Viņš atbildēja, ka ir lielisks. Tad es pacēlu savu nūju un jautāju: “Atbildi, ko es grasos darīt? Piekaušu tevi vai nē?” Viņš, nedaudz padomājis, bilda: “Nē”. Tad es iesmējos un viņam iesitu. Apkārt stāvošie sāka kliegt. “Ko jūs aurojat?” – es biju sašutis. – „Viņš izrādījās slikts pareģis un saņēma pelnītu sodu”.

Tad tie, kas bija sapulcējušies ap viņu, arī izklīda, bet ļaudis, kas bija agorā, uzzinājuši par notikušo, sekoja man un pēc tam man bieži nāca līdzī un klausījās manas runas par izturību, nereti būdami par tādas pašas manas izturības un pieticīgās maltītes lieciniekiem. Daudzi piedāvāja man naudu, citi to, kas maksāja naudu, bet daudzi aicināja pie sevis pusdienās. No godīgiem ļaudīm es ņēmu iztikai pašu nepieciešamāko, bet no negodīgajiem neņēmu. No tiem, kas man bija pateicīgi, ka esmu no viņiem ņēmis pirmo reiz, es ņēmu otrreiz, bet no nepateicīgajiem vairs neņēmu.

Es novērtēju tos, kuri man gribēja dāvāt maizi un ņēmu no tiem, kas paši izmantoja palīdzību, bet no pārējiem es atteicos kaut ko pieņemt, uzskatīdams par nepiedienīgu ņemt no tāda, kurš pats neko neņem. Arī pusdienās es pie visiem negāju, bet tikai pie tiem, kam bija nepieciešama garīga dziedināšana. Tie bija ļaudis, kas centās atdarināt persiešu valdniekus. Reiz es iegāju pie ļoti bagāta jaunekļa. Viņš mitinājās nama vīriešu pusē, kas bija bagātīgi rotāta ar gleznām un zeltu.

Cilvēkam te burtiski nebija kur nospļauties. Man kaklā sakrājās miklums, es atklepoju un ar acīm sāku meklēt vietu, kur varētu izspļaut, bet, neatradis piemērotu vietu, spļāvu tieši uz pašu jaunekli³⁰. Kad viņš sašuta, es teicu: “Paklausies (pie kam, nosaucot viņa vārdu), tu rāj mani par notikušo, bet vajadzētu sevi, kurš tad ir izrotājis sienas un grīdas vīriešu pusē, bet tikai sevi ir atstājis neizrotātu. Vai tad ne tālab, lai paliktu vietīna, kur varētu nospļauties?” – “Tavi vārdi, redzu, ir mērķēti tieši uz manu neaudzinātību, bet tev vairs nevajadzēs tā runāt – tagad es no tevis vairs neatkāpšos ne soli”.

Nākamajā dienā pēc notikušā viņš izdalīja savu īpašumu tuviniekiem, paņēma kuli, pārlocīja apmetni dubultā un sekoja man. Lūk, ko es darīju Olimpijā pēc tavas aiziešanas.

Monimam

Gatavojies pārcelties uz viņpasauli. Tu sāksi gatavoties, ja domāsi par nāvi, tas ir, dvēseles atdalīšanās no miesas, vēl dzīvam esot. Pēc manām domām, to par nāvi sauca arī Sokrāta mācekļi. Tāda sagatavošanās ir ļoti viegla. Filozofē un prāto, kāda no tava redzes viedokļa ir nāves nozīme un kas notiek saskaņā ar dabu, bet kas – saskaņā ar likumu. Tikai nāves laikā dvēsele atdalās no miesas, bet citos gadījumos – nekad. Kamēr vien tā redz, dzird, uztver smaržas un garšas, tā ir savienota ar ķermeni un abi ir it kā piesaistīti vienai un tai pašai virsotnei. Kad mēs negatavojamies nāvei, mums atliek vien gaidīt smagas beigas. Jo dvēsele cieš – it kā zaudē kādas savas izprieceas un pamet ķermeni ar milzīgām skumjām. Ja tai pat laikā

tā vēl satiek arī filozofu dvēseli, tad cieš arī pa ceļam.

Palikusi bez pavadoņa, tā metas, kur pagadās, uzskrienot kraujām, bezdibeņiem, straumēm, līdz sasniedz galējās robežas, jo no tās izvairās, pieņemot, ka dzīves laikā tā ir izdarījusi daudz noziegumu, pakļaujoties sliktākajam liktenim, kura dēļ bija spiesta veikt daudz negodīgu darbu, it kā būdama neliešu varā. Bet tad, kad mēs iemācīsimies par nāvi savlaicīgi un saprātīgi aizdomāties, tad arī dzīve izrādīsies patīkama un gals nebūs briesmīgs un ceļš viegls. Jo tad filozofa dvēsele, satikusi tādu saprātīgu dvēseli, izvedīs to uz vieglākā ceļa un gluži kā ar brīnišķīgu laupījumu atklāti dosies pie brīnišķīgo varoņdarbu pazemes soģiem, bet dvēsele, kas gluži kā radusi vientuļi dzīvot, pametot miesu, necietīs.

Tādēļ Aīdā tādas dvēseles ir lielā cieņā, jo dzīves laikā tās nav bijušas pieķērušās miesai. Ir viedoklis, ka dvēseles, kas pieķērušās miesai, ir zemiskas un nebrīvas, bet tās, kas nav pieķērušās – cēlas un lepnas, jo dzīvo visus vadot un majestātiski pavēlot. Tās uztver tikai to, kas patiess, bet no pretējā neko tādu, par ko no visām pusēm baudu ieskaitā miesa piespiež dvēseli priecāties pēc zivju vai citu nesaprātīgu radību parauga, kas radītas, lai pakļautos zemiskajām dziņām.

Tādām domām tev ir jāienāk prātā, kad tu sāksi aizdomāties par nāvi, pirms tam, kad pārcelsies uz viņpasauli. Visupirms, dzīve liksies patīkama. Tu dzīvosi brīvi kā kungs, bet ne kā kalps, tikai uz neilgu laiku un nelielā mērā saistīts ar miesu, harmonijā ar vienoto, klusējot valdot un vērojot, ko dievi ir sagatavojuši godīgiem cilvēkiem, kuri ir atturējušies no dzīves mežonīguma, kurā valda laupīšana un savstarpējas slepkavošanas, kuras nav izsaucis kas cēls un dievišķs, bet gan sīks un vulgārs. Aplauņa un nogalina te ne tikai cilvēkus, bet arī nesaprātīgos dzīvniekus, jo mantrausības, ēšanas, dzeršanas un mīlestības ziņā viņi visi ir neaudzināti un līdzinās dzīvniekiem.

Diogēns-suns – Aleksandram

Es par to jau esmu nosodījis Dionīsiju un Perdikku, bet nu arī tev saku, ka jūs nesaprātīgi uzskatāt, ka vara nozīmē karošanu ar cilvēkiem. Šai apgalvojumā nav ne piliena patiesības. Karš ir neprāts, bet valdīt nozīmē prast apieties ar ļaudīm un strādāt visu cilvēku labklājības labā. Tagad, tā vietā, lai rīkotos, atrazdamies pilnīgā neziņas tumsā, padomā, kā nodot sevi rokās cilvēkam, kurš izārstēs tevi kā slimnieku ārsts, atbrīvos no liela daudzuma tavu tagadējo necienīgo maldu. Taču tu joprojām meklē kā vēl kādam izdarīt ļaunu, un pat vēlēdamies, nespēj nevienam izdarīt labu.

Būt valdniekam un turēt savā pakļautībā cilvēku, nepavisam nenozīmē draugoties ar padibenēm un uzbrukt pirmajam pretimnācējam. To nedara pat sliktākie no zvēriem. Pat vilki, par kuriem nav ļaunprātīgāku un niknāku dzīvnieku. Bet tu, kā man šķiet, negantumā esi pārspējis pat tos. Tiem pietiek ar to, ka ir tikai nikni, bet tev ar to vēl ir par maz, tu ņem par algādziem sliktākos no cilvēkiem un vēl dod iespēju viņiem darīt ļaunu, bet pats sacenties ar viņiem ļauna darīšanā, un pat centies viņus pārspēt.

Aizdomājies par visu šo, dārgais, un drīzāk nāc pie sajēgas. Kādā zemē tu atrodi? Ko tev nozīmē visa šī gatavošanās un kam tev visa šī steiga? Tu taču nedomā, ka šāda rīcība tevi

padara labāku par citiem. Bet pat tad, ja tu neesi par viņiem labāks un necenties par tādu kļūt, tad kā tu domā, kas tevi sagaida, izņemot nelaimes, bailes un lielas briesmas? Starp citu, es gan nezinu, vai maz ir iespējams būt vēl vairāk nelaimīgam par to, kāds tu esi tagad, jo kurš gan netaisnīgs cilvēks nav nelaimīgs? Kurš ļaundaris un varmāka necieš un kuram no viņiem ir kaut jēl kāds iepriecinājums dzīvē? Un tāda dzīve ir ko vērtā tavās acīs? Un dēļ tās tev nav žēl sevi pakļaut nāves briesmām?

Kā tu nepamani, ka tev apkārt esošie ļaudis nodevīgi perina pret tevi sazvērestības tai pat laikā, kad daudzi izdara noziegumus? Kamēr tu esi tāds, kāds esi, tu neesi spējīgs parādīt kā nākas izturēties pret godīgu cilvēku. Tu esi tuvs tiem, no kuriem esi pieredzējis daudz ļaunuma, un tagad nekā laba no viņiem neredzi. Tev nelīdzēs arī sienas, jo netikumi tām viegli lec pāri un caur tām iziet cauri. Padomā arī par to, kā savus melnos darbus veic slimības. Drudzi pat sienas neaptur, bet iesnas ir vesels algotņu karaspēks. Tāpēc neviens tirāns nevēlas nonākt grūtā stāvoklī. Vai tad ne veselības aizsargāšanas pēc tu esi uzstādījis garnizonus vai aizslietni tumsonībai? Lai viņi to labāk pasargātu, bet tu – lai atrastos liela daudzuma nelaimju un briesmu vidū?

Varbūt tu domā, ka nelaimes ar cilvēkiem notiek kāda cita iemesla dēļ, izņemot to, ka viņi nezina, kas tiem ir darāms? Lūk, kāpēc man liekas, ka arī tu pieder pie šo te tirānu pulka: tiem nav vairāk prāta nekā bērniem. Apdomājies, mīļais! Un, ja tu vēlies būt labs cilvēks, tad parūpējies par to, lai izpildītu kaut daļiņu sava pienākuma. Bet to tu nekad nespēsi paveikt bez pamācībām. Gribi, es atsūtīšu tev kādu no Atēnu tiesnešiem? Jo viņi taču ik dienas ar to vien nodarbojas kā pārmāca noziedzniekus, bet sevi iedomājas esam par vareniem ļaudīm, kas spēj pārējos piespiest nevienam nedarīt ļaunu. Es nevaru tev noslēgumā uzrakstīt: „Dzīvo sveiks!” vai „Priecājies!”, kamēr tu esi tāds, kāds tu esi un dzīvo sev līdzīgo vidū.

Melesipam

Es nedomāju, ka ikviens var būt tikumīgs saskaņā ar mūsu mācību, jo daudzu raksturs tam nav piemērots. Jo arī Melēta³¹ dēls, nosaukdams Zevu par dievu un cilvēku tēvu, viņu nav cildinājis, bet gan pazemojis, jo ir grūti noticēt, ka tie, no kuriem vecāki atsakās to netikumumu dēļ, ir Zeva bērni. Tikai suns-kīniķis var gūt panākumus tikumības darbos.

Viedajai Melesipai

Mana roka vēl līdz tavai atbraukšanai paguva nodziedāt himeneju, jo tā mācēja atrast daudz vieglāku paņēmienu mīlas alku remdināšanai nekā remdēt vēdera izsalkumu. Kā jau tu zini – kīnisms – tā ir dabas izpētīšana. Ja arī daži mūsu mācību gāna, tad es, to slavējot, esmu pelnījis lielāku uzticību.

Maronejas pilsoņiem

Jūs esat pareizi rīkojušies, kad pārdēvējāt savu pilsētu, to Maronejas vietā nosaucot par Hipparhiju. Labāk lai tā saucas Hipparhijas vārdā, kura, kaut gan arī sieviete, ir filozofe, nekā

Marona, vīndara vārdā, kaut arī viņš bija vīrietis³².

Metroklam

Ne tikai maize, ūdens, salmu pakaiši un vecais apmetnis māca man saprātīgumu un pacietību, bet, ja tā var izteikties, arī gana roka. Ak, ja vien es to būtu agrāk zinājis, cik tā ir lielisks vēršu gans! Parūpējies par to visās savās gaitās; tā ir ļoti vajadzīga, vedot mūsu dzīvesveidu. Izlaidīgām attiecībām ar sievietēm, kuras prasa tik daudz laika, pasaki „sveiki”. [...] Nepievērs uzmanību, ja kāds dēļ šāda dzīvesveida tevi nosauks par suni vai vēl par ko ļaunāku.

Perdikkam

Vai tu nekaunies par saviem draudiem, ko tu pret mani esi raidījis savā vēstulē? Tu draudi tikai tāpēc, ka es nepiekrītu stāties tavā priekšā vēl ļaunāks par Erifilu un pārdoties ar apkaunojumu pret zeltu³³. Tu taču to prasi un nepārstāj mani vajāt, draudēdams mani nogalināt kā vaboli un nezini, ka tā darīdams, samaksāsi. Ir kāds, kurš par mani rūpējas un pieprasīs pilnā mērā atbildību no tiem, kas būs nodarījuši šos bezgožu noziegumus: dzīvos viņš vienkārši sodīs, bet mirušos – divkārši. Es tev uzrakstīju par to ne tamdēļ, ka esmu nobijies no taviem draudiem. Es tikai nevēlos, lai manis dēļ tu izdarītu noziegumu.

Viedajam Platonam

Tu nosodī manu apnēsāto apmetni un kuli kā smagu un grūtu nastu, kas dzīvei nedod it nekāda labuma. Tev tā ir, patiesi, smaga un grūta nasta, jo tu, piedalīdamies maltītēs pie tirāniem, esi radis pārlicīgi piesātināties un lepoties nevis ar garīgajiem tikumiem, bet ar auna kuņģi. Kas attiecas uz mani, tad es savu nastu esmu savienojis ar tikumību. Kāds tam vēl pārliciecināšs pierādījums man būtu jāpieved, izņemot to, ka es neesmu izrādījis ērtību un baudu varā?

Es uzskatu par svarīgu nest labumu visai cilvēku dzimtai vairāk nekā visi citi cilvēki, ne tikai ar to, kas man pieder, bet arī ar savu paša personību. Kurš ienaidnieks gan sāks karot pret tik pieticīgu un trūcīgu cilvēku kā es? Pret kādu valdnieku vai tautu gan sāktu karot ļaudis, kuri samierinās ar apmetni un kuli? Tādu ļaužu dvēsele ir bez grēka, tāla no godkāres un pārmērīgām kaislībām un tai pat laikā patiesa un naidīga pret jebkādiem meliem. Ja tevi tas nepārliciecinā, turpini nodoties baudām un smeļies par mani kā vājprātīgo.

Zēnonam

Nav jēgas ne precēties, ne laist pasaulē bērnus, jo cilvēku dzimta ir nevarīga, bet laulības un bērni cilvēcisko vājumu nospiež ar visādiem sarūgtinājumiem. Tie, kuri ir apprecējušies un, gatavojot sev palīgus, uzņēmušies audzināt bērnus, bet sajutuši, ar cik daudz nemiera tas ir saistīts, krīt nožēlā, ka būtu varējuši no tā visa jau sākumā izvairīties. Bet cilvēks, kurš ir bez alkām, kurš uzskata, ka jebkuru likstu pārciešanai ir jāpietiek ar to, kas viņam pieder, izvairās dibināt ģimeni un laist pasaulē bērnus. Taču tu teiksi, ka tā cilvēkiem nebūs mantinieku, no

kurienes tad radīsies pēcnācēji?

Ja no mūsu dzīves tiktu izskausta muļķība, visi būtu kļuvuši par viedajiem. Bet tagad varbūt kāds viens, man noticējis, neieviesīs bērnus, bet visi pārējie, ko nebūšu pārliecinājis, bērnus dzemdinās. Ja nu arī cilvēku dzimums izzustu, vai tad nebūtu par šo jāskumst tieši tikpat, cik par to, ka pārstātu rasties pēcnācēji mušām vai lapsenēm? Tā spriež vien tie, kuri nepēta lietu dabu.

Rēzam

Frīnihs no Larisas, mans klausītājs, kvēli alkst redzēt Argosu³⁴ ar bagātajām zirgu ganībām. Būdams filozofs, viņš neprasīs no tevis daudz.

[Aruekem]

Kīniķis–suns novēl Aruekem iepazīt pašam sevi (tad tu patiesi dzīvosi laimē). Bet ja tava dvēsele cieš, piemēram, no neprāta, tad aicini atbilstošu ārstu un lūdz dievus, lai [šeit teksts sabojāts, tulkojums vadoties pēc jēgas] viņš tev palīdzētu un nebūtu jāaicina cits. Neatliec ārstēšanu uz ilgu laiku. Vīns var glabāties ilgu laiku un no tā gūt labumu, bet kokam ar to tikai kaitēsi. Ja tā rīkosies, tad kļūsi ne vien man, bet arī visiem citiem par dārgu draugu. Esi sveiks un priecājies! To es tev novēlēju vēstulē, ja tu to uzmanīgi izlasīji.

Harmīdam³⁵

Tev pazīstamais Evrimons man piedāvāja veselu rindu ļoti smalku sofismu un mīklu. Taču es dodu priekšroku lepoties nevis ar tamlīdzīgām lietām, kas līdzinās tukšām lādītēm ar grūti atveramām, sarežģītām slēdzenēm, bet ar tikumīgu dzīvi, kurai ir jābūt atvērtai visiem. Jau pēc saviem grūtajiem un visai zinātniskajiem pētījumiem cildenais un gudrais Evrimons stājās cīņā pret savu tēvu, pavisam ne bez cerības, iegūt sev mātes mantojumu. Šo gudrā cīņu daži neaptēstie, kuri nejauši bija klāt pie visa notiekošā, pacentās pārtraukt.

Bet ja viņš patiesi būtu audzināts tikumībā, tad viņam būtu bijis jāatradinās no kaislības pret naudu, kas ir visu nelaimju cēlonis, vai arī jāturas pa gabalu no svētās filozofijas, kas ir brīva no visām kaislībām. Atēnieši, kas iepazīnuši mūsu filozofiju, ir līdzīgi tiem, kuri apsola izārstēt citus no slimībām, no kurām cieš paši, un nespēj izārstēties.

Epimenīdam

Epimenīdam [...], varbūt tu paliksi mājās, izdabādams savam vēderam un izgreznodams miesu. Es dzirdēju, ka tu solies iemācīt tikumību. Es par to nemaz nebrīnījos: būt tikumīgam, saka Simonīds, ir grūti, bet solīt – viegli.

Atsauces

¹Sal.: *Laertas Diogēns*, VI, 49; *Plutarhs*. Par izraidīšanu, p.602.

²*Heniohi* (heniochoi) – cilts, kura dzīvoja Melnās jūras ziemeļaustrumu piekrastē, Kerčas līča rajonā (Bosfora Kimeru). Tā nodarbojās ar pirātismu un laupīšanām, ar cilvēku pārdošanu verdzībā. Heniohiem kaimiņos dzīvoja *aheijieši*, kā stāstīts, ieceļotāji no Ftijas, kas cīnījušies Jāsona karaspēkā. Abas ciltis aizņēma zemes pie „Kaukāza pazoles”. Skat.: *Strabons*, XI, 492; 495;496.

³Sal.: *Laertas Diogēns*, VI, 45; 62. Nozīme: es nepieskaršos tādām draņķim. Bietes šeit bija domātas, kā izvirtuļi; bez tam, bietes skaitījās pati lētākā barība. Skat.: *Marciāls*, XIII, 3; *Persijs*, III, 114.

⁴*Antipatrs* – Maķedonijas Filipa pulkvedis, piedalījies Grieķijas pakļaušanā. Miris 319.gadā. Sal.: *Laertas Diogēns*, VI, 57.

⁵*Perdikka* – Maķedonijas Filipa un Aleksandra pulkvedis, viens no diadohiem, kas bija rados ar Antipatru, nogalināts Ēģiptē 321.gadā.

⁶*Peoni* – Peonijas iedzīvotāji (vēlāk – Pannonija), ziemeļu Maķedonijas apvidi.

⁷Sal.: *Laertas Diogēns*, VI, 37.

⁸*Hikēts* – vienos avotos Diogēna tēvs tiek saukts par Hicetes, bet citos – Hicesios. Skat.: *Laertas Diogēns*, VI, 20.

⁹Sal.: *Laertas Diogēns*, VI, 77.

¹⁰*Homērs*. Odiseja, XIII, 434 – 438. Kad Odisejs atgriezās mājās, Atēna pārvērtā viņu par nabadzīgu sirmgalvi un iegērbā skrandās; Sal.: *Turpat*, IV, 245 v. sal. zemāk, vēstule 34.

¹¹Sal.: *Plutarhs*. Timoleonts, 15; *Cicerons*. Tuskuls. sarunas, III, 12; Vēstules tuviniekiem, IX, 18.

¹²Sal.: *Laertas Diogēns*, VI, 46, 72.

¹³ Sal.: *Turpat*, 49.

¹⁴*Metroona* – Lielās dievu mātes Kibelles templis Atēnās, kur atradās valsts arhīvs, kurā glabājās Tautas sapulces likumi un nolikumi. *Laertas Diogēns* atsaucas uz 16. vēstuli (VI, 23).

¹⁵*Homērs*. Odiseja, IV, 219. Tindareja meita Helēna, kura Menelaja viesiem viņā pasniedza ēģiptiešu dzērienu „bēdas remdinošo, mieru nesošo, sirds aizmiršanas no bēdām sniedzošo”.

¹⁶*Hēfestions* – Maķedonijas Aleksandra pulkvedis, miris Ekbatanā 324.g.p.m.ē.

¹⁷Sal.: *Lukiāns*. Mirušo sarunas, I, 2; XXI, 2. Šeit tāpat Diogēns novēl grieķiem oimozein (bojāeju).

¹⁸*Hermeji* – jauniešu svētki par godu Hermejam kā vingrošanas pamatlicējam, kuru laikā tika rīkotas vingrošanas sacensības.

¹⁹*Megaras Teognīds*. Elēģijas, I, 35 – 36. – In: *Anthologia lyrica Graeca* / Ed. E. Diehl. Fasc. 2. Leipzig, 1955, p. 5.

²⁰*Kardamons* (vēl kreses) – ēdams augs ar patīkamu asu garšu.

²¹*Himantes* – saites, ar kādām dūru cīņu cīkstoņi nosaitēja plaukstas pirms došanās cīņiņā. Kaut kas

līdzīgs boksera cimdiem.

²²*Aloādi* – Otoss un Efiāls, Poseidona dēla Aloeja dēli, kuri līdzinājās gigantiem. Viņi gatavojās ieņemt debesis un gribēja uz Olimpa kalna uzslīgt virsū Ossa kalnu, kuram, savukārt, virsū uzslīgt Peliona kalnu, bet Apollons šos mērķus izjauca un abus brāļus nokāva (*Homērs*. Odiseja, XI, 305 – 320).

²³Par Aleksandra un Diogēna sarunām ir daudz rakstītu liecību. Sal., konkrēti: *Plutarhs*. Aleksandrs, 14; *Laertas Diogēns*, VI, 32, 38.

²⁴*Inahs* – senākais Argosas varonis un valdnieks, Okeāna un Tetīdas dēls. Viņa vārdā nosaukta Argolīdas galvenā upe. Citāts no līdz mums nenonākušās traģēdijas.

²⁵Sižets par *Telētu* bija populārs visu grieķu traģiķu vidū.

²⁶Skat.augstāk, 10. piezīme.

²⁷Sal.: *Laertas Diogēns*, VI, 39, 50.

²⁸*Aristīds* – slavens valsts darbinieks un grieķu– persiešu kara laiku pulkvedis. Agrārās partijas vadītājs Atēnās. Kļuvis slavens ar savu taisnīgumu, nesavtību un nabadzību. Sabiedrotie viņam uzdeva noteikt nodevu lielumu apvienības kasē (*Plutarhs*. Aristīds, 24).

²⁹*Homērs*. Iliāda, X, 155.

³⁰Sal.: *Laertas Diogēns*, VI,33.

³¹*Melēta dēls* – Homērs.

³²*Hipparhija*, Metrokla māsa un Kratēta sieva, dzimusi *Maronejā* – pilsētā Frāķijas dienvidu piekrastē, kuras eponīms bija pusdievs *Marons*, viens no Dionīsa sekotājiem. Maronejā bija viņam veltīts templis.

³³*Erifila*, Argosas valdnieka Amfiaraja sieva, kura, Polinika uzpirkta, pierunāja vīru piedalīties karagājienā pret Tēbām, kura laikā viņš gāja bojā. Viņa to izdarīja par dārgu peplosu un Kadma sievas Harmonijas kaklarotu. Erifilu par nodevību nonāvēja viņas dēli.

³⁴Skat.: *Homērs*. Iliāda, II, 287.

³⁵*Harmīds* – visticamāk, Hlavkona dēls, Protagora māceklis, Sokrāta draugs, Platona pusbrālis, Krītijas radnieks. Izcelts tāda paša nosaukuma Platona dialogā. Gājis bojā 403.g.p.m.ē.

(c) E.Garozā, tulkojums latviešu valodā, 2008



Izdevniecība "Ramtai"
<http://www.ramtai.lv>
e-pasts: ramtaipublish@gmail.com

Visas tiesības aizsargātas. Jebkuru no šīs grāmatas daļām drīkst pavairot jebkādā veidā, - bez autortiesību īpašnieku atļaujas, ar autortiesību īpašnieku atļauju vai jebkurā citā veidā.